

„PO OBOU STRANÁCH BALKÁNU“ – HISTORICKÉ, FOLKLORNÍ A LITERÁRNÍ ÚHLY POHLEDU

OBRAZ NEŠŤASTNÍKA V IDYLÁCH PETKA JUR. TODOROVA

Adéla Bartošková
Univerzita Karlova v Praze

doc. Ginka Bakardzhieva, Ph.D.
PhDr. Jaroslav Otčenášek, Ph.D.

V této práci se zaměříme na Petka J. Todorova, rodáka z malebného města Eleny a rozebereme hlavní postavy z jeho vybraných idyl, které byly přeloženy do češtiny.

Jeho rodné město bylo jednou z inspirací jeho tvorby. Elena leží uprostřed kouzelné krajiny Staré planiny ve středním Bulharsku. Nachází se přibližně 40 kilometrů jižně od města Veliko Tärново – známého jak svou bohatou historií, dechberoucí přírodní krásou, okolními horami, lesy a vodními toky, tak také kulturním dědictvím.

Jedna ze starých legend vypráví, jak město dostalo své jméno. V lesích kolem města se stáčela cesta, po které procházeli šťastní novomanželé – dívka Elena z vesnice Kăpinovo a chlapec Samuil z Tvrdice. Na jejich svatební průvod zaútočili lupiči. Nevěsta se snažila utéct, ovšem byla chycena a padla poblíž Konašského mostu (Конашкия мост). Její muž Samuil byl sťat a místo jeho smrti bylo pojmenováno Samuilec (Самуилец). Na památku Eleny se na místě svatby usídlili její rodiče a pojmenovali ves po své milované dceři (ОСОЕ 2020)¹.

Pro další vysvětlení názvu města uvádí Georgi Rakovski v poémě *Lesní poutník* (*Горску пътник*), že jméno získalo po carevně Eleně, manželce císaře Asena.

Další pověst praví, že starý kostel svatého Mikuláše (църква „Св. Никола“) byl vysvěcen na svátek svatého Konstantina a svaté Eleny, proto se vesnice nazývá Elena. Dnes se uctívají jako patroni města a místní oslavují jejich svátek 21. května (ОСОЕ 2020).

Elena byla založena v 15. století jako malá osada pod osmanskou nadvládou a stala se důležitým centrem obchodu, řemesla a kultury v regionu. Její strategická poloha podél obchodních cest přispívala k prosperitě města. V průběhu staletí Elena vzkvétala hlavně jako centrum bulharského vzdělání. Důkazem toho je první bulharská škola pro učitele *Daskalolivnica*, která zde byla založena v roce 1844 Ivanem Momčilovem, obrozencem a autorem bulharských učebnic a mluvnic. Dnes je možné ji navštívit a prohlédnout si zajímavou muzejní expozici (Архитектурно-исторически комплекс „Даскалоливница“). Zároveň je možné navštívit dům Pariona Makariopolského (Къща музей „Иларион Макариополски“) a dům otce Petka Todorova, které jsou otevřeny veřejnosti. Ve městě se nachází i paleontologické muzeum.

Na kopci nad Elenou se tyčí starobylá věž z roku 1812. Zde stála důležitá pevnost, která sloužila jako úkryt před hrozícím nebezpečím. V nejvyšší části pevnosti byla stráž, která hlídala okolí, a v případě, že by se v blízkosti města objevili nepřátelé, vydala by pokyn a všechny zvony v okolí by začaly bít na poplach. Později bylo toto místo využíváno tureckými jednotkami, a nakonec byly materiály z chátrajícího místa využity pro stavbu nového kostela.

Elena je rodištěm mnoha významných postav bulharské historie. Narodil se zde například žurnalista a publicista Stefan Bobčev nebo architekt Jordan Milanov, který se zasloužil o vznik mnoha staveb v centru Sofie, jako je například kostel sv. Sedmipočetníků (църква „Св. Седмочисленици“). Kromě Petka Todorova měl k Eleně blízko další literární tvůrce, a to Petko Račev Slavejkov (Vilinskij 1933: 8).

¹ Oficiální stránky obce Eleny (Официален сайт на община Елена).

Petko Todorov (1879–1916) byl spisovatel, dramatik, jeden z představitelů bulharské moderny, ovlivněný především novoromantismem a impresionismem. Díky svým pokrokovým myšlenkám patřil k budovatelům národní literatury a kultury v Bulharsku. Jeho děd byl metropolita Ilarion Makariopolský a jeho otec, Jurdan Petkov, byl po osvobození země guvernérem východního Bulharska (Vilinskij 1933: 8). Petko byl prvorozeným dítětem. Pocházel ze čtyř sourozenců. Všem se dostalo řádného a kvalitního vzdělání. Jeden z jeho bratrů působil jako profesor sociologie na univerzitě v Sofii a druhý byl diplomatem. Jediná sestra, Mina Todorova, bohužel zemřela roku 1910 na tuberkulózu (Vilinskij 1933: 8).

Svou literární činnost započal psaním poezie *Verše nudné lyry* (*Стихове на скучната лира*, 1895). Ta byla ovšem kritiky zcela oprávněně odmítnuta jako obsahově jalová a i po formální stránce slabá.

Vliv na jeho tvorbu měla lidová poezie, kterou mu vyprávěla, jak tvrdil Ivan Kirilov, Petkův blízký přítel, vesnická babička Krasa. Podle Kirilovova dalšího svědectví byl Petko Todorov samotář s jemnou povahou (Vilinskij 1933: 10). Často psal o lidových legendách, přírodě a životě na bulharském venkově. Právě k barvitému a tak pestrému popisu přírody pomohlo krásné okolí jeho rodného města Eleny.

V roce 1897 vydal společně s Ivanem Belinovem noviny *Законност* (Zákonnost). V jednom z jeho článků ostře kritizoval vnitřní bulharskou politiku a za to byl také následně zatčen. Nicméně soud jeho uvěznění ukončil s vysvětlením, že šlo pouze o mladickou lehkomyšlnost. Nebyl odsouzen pouze díky tomu, že byl nezletilý. Nikola Atanasov napsal, že touto aférou získal na popularitě u veřejnosti: „jméno P. Todorova se vyslovovalo s pocitem nadšení a naděje v jeho budoucí velkou občanskou činnost“ (Vilinskij 1933: 13).

Studoval gymnázium ve Velikém Tärnovu, lyceum v Toulouse (1896–1897), práva v Bernu (1898), slavistiku v Berlíně a Lipsku, poté literaturu. Právě pobyt v Německu ho ovlivnil individualistickou filozofií a idealistickou estetikou. Navštívil též Prahu, Varšavu, Lvov (1902), kde sbíral materiály ke své disertační práci (Nováková 1978: 434). Během studií napsal mnohé ze svých idyl. Ty byly zcela odlišné svou inovativní a univerzální myšlenkou děje od jeho raných sociálních povídek. Hledal jiný přístup k postavě. Příběh jeho idyl se vyznačoval svou konkrétností a realistickým líčením událostí a osob. Do idyl vstupují neustálá témata dobra a zla a koloběhu života (Сивриев 2009: онлайн).

Ljuben Georgiev ve své monografii psal, že P. Jur. Todorov správně přisuzoval význačnou roli literatury ve veřejném životě a historie podle něj byla již v té době bohatá na příklady, které ukazovaly, že umělecká díla mohla mít nezvratný dopad na společnost s myšlenkami, které hlásala (Георгиев 1963: 171).

V roce 1900 přišlo pozvání do časopisu *Мисъл* (Mysl) Penča Slavejkova a K. Krăsteva. Tento časopis hledal nové cesty pro bulharskou literaturu. Vycházel v období 1892 až 1907 (Nováková 1978: 435).

Byl také stoupencem slovanské jednoty. V roce 1904 dopsal vědeckou disertační práci s názvem *O vztahu Slovanů k bulharské literatuře* (*Славяните и българската литература*). Ovšem ta byla publikována až po čtyřiceti letech. Todorov totiž nesplnil maturitní zkoušku a z toho důvodu nebyl promován (Černý 2021: 1). Napsal taktéž dramata *Strachil, strašný hajduk* (*Страхил, страшен хайдутин*, 1903, vyd. 1905) a *Dračí svatba* (*Змейова сватба*, 1910). Mezi jeho další díla patří například idyly: *Medvědář* (*Мечкар*), *Nad* (*Змия*) nebo *Nad kostelem* (*Над черкова*), kde využil symbolu stromu podobně jako Najden Gerov ve svém díle *Stojan a Rada* (*Стоян и Рада*, 1845).

Todorov se stal po návratu do Bulharska (1904) tajemníkem sofijské národní knihovny. Této pozice se musel na sklonku svého života vzdát z důvodu své těžké a přetrvávající nemoci. Kvůli svému zdravotnímu stavu odjel na léčení do Švýcarska, kde 14.

února 1916 zemřel na tuberkulózu. Jeho ostatky byly o pět let později převezeny do Bulharska (Nováková 1978: 435).

Tvorba Petka Jur. Todorova byla ovlivněna folklorem, který v literatuře představuje bohatý zdroj inspirace nejen příběhů, ale i postav a motivů. Jak píše M. Černý: „Todorovova inspirace tryská z folkloru jeho rodného Elenska, kde se v dokonalé čistotě uchovaly „nejstarší a nejpoetičtější lidové obyčeje i pověry, jež vtiskují dílům Todorova ten pyšný národní ráz“ a z nichž autor čerpá své motivy jak k idylám (souborně vyšly poprvé 1908, šlo tedy o novinku), tak k divadelním hrám, hodnotitelem pokládaným za první zdařilý pokus o bulharskou národní dramaturgii. Jeho originalita tkví v tom, že folklor nenapodoboval, nepředělával ani jinak prvoplánově nevyužíval, nýbrž stejně jako Botev a oba Slavejkovci rozvíjel a prohluboval národní písně, vkládaje do nich nové obsahy“ (Черни 2014: 18–19)². Todorov se inspiroval například přírodou v Eleně, symbolikou stromů (idyla *Nad kostelem*, bulh. *Над черкова*), sociálním a morálním poučením (*Tulák*, bulh. *Несретник*) nebo individuální identitou (*Samorost*, bulh. *Нехранимайка*). Do tvorby promítá svůj tolstoismus. Dle něj se lidstvo nepřerodí revolucí, ale mravním přerodem jednotlivce (Černý 2021: 1)

Marcel Černý ve své studii *Petko Todorov a Čechy* píše o první zmínce o autorovi v českém tisku a hodnocení jeho tvorby, která získala pozitivní ohlas: „V českém tisku se jméno bulharského modernisty vůbec poprvé objevuje v létě roku 1902 na stránkách 4. ročníku slavné revue Adolfa Černého (1864–1952) *Slovanský přehled*, kde novinář a bulharista Jan Wagner (1856–1905), bulharské veřejnosti známý jako poosvobozenec profesor plovdivského gymnázia, publikuje stručný referát o Todorovově dramatickém debutu *Zidaru* (Мисъл 1902; napsáno 1899).³ Wagner tříaktovou hru vítá (vedle Strašimirovova dramatu *Вамтур*) jako obohacení bulharské dramatické literatury, která je prý poměrně chudá „pro nedostatek velkoměstského jeviště“ (čili kámen úrazu spatřuje v omezených možnostech inscenování, nikoli v netalentovanosti či chabé invenčnosti autorů). Todorov je pro něj zaběhlým prozaikem, který si již získal zvučné jméno a jehož dílo se dokonce překládá do němčiny (konkrétně má na mysli „drobné povídky z národního života“, jimiž jsou nepochybně míněny tzv. idyly“ (Черни 2014: 13).

Právě v idylách vykresluje přírodu, která bývá zobrazována jako krásná a neporušená. Postavy bývají prosté, dodržují tradiční hodnoty a způsob života. Todorov tento žánr inovoval a jako první vytvářel lyrizované, básnické prózy v bulharské literatuře.

V idylách P. Todorova vzbuzoval jeho styl vyprávění silný dojem. Jeho dílo mělo charakteristické detaily, zvraty i paralelismy. Jeho zájem o folklorní náměty nevycházel pouze z jeho oblíbenosti lidových písní. Autor hledal jiný přístup k postavám, jiné konflikty, neměnnost v jednotlivci, pokoušel se objevit duchovní dimenze osoby prezentované v jejím bolestném a napjatém vnitřním dramatu (Янев 2015: онлайн). Použil typickou folklorní symbolizaci člověka se stromem, a také přírodního koloběhu. Na konci idyl zdůrazňoval dopad hrdinova konfliktu na jeho duši. Poukazoval na odcizení jedince od komunity. Todorov chtěl prostudovat život lidu a pochopit jeho duši (Vilinskij 1933: 17). Inspiroval se nejen mýty, ale i bulharskou historií. Využíval různých témat – antická, křesťanská nebo tradiční hodnoty bulharské rodiny a vesnice.

Hlavním překladatelem Todorovových idyl byl prozaik, novinář a folklorista Karel Handzel (1885–1948). Během let 1913–1915 vydal překlady těchto idyl – *Молба*, *Ориснищи*, *Мечкар* (v těchto případech není Handzelovo překladatelství jisté), *Сенки*, *Цар Симеон*, *Овчари*, *Несретник*, *Когато кокичето цъфне*, *Борба*, *Ръка* a *Змейно* (Черни 2014: 22).

² K dispozici jsem měla rukopisnou českou verzi této studie.

³ Wagner J.: *П. Ю. Тодоров: Зидару*. *Slovanský přehled* 4, 1901–1902, 443.

Pro tuto práci jsem vybrala pouze vzorek idyl Petka Todorova, které byly přeloženy do češtiny. Tyto idyly spojují především podobně nešťastné osudy hlavních postav.

První mnou vybraná idyla *Samorost*⁴ vyšla pod názvem *Hexранимайка* (Общо дело, 1902). Tato idyla totiž – pro Todorova dost typicky – reflektuje konfliktní napětí mezi jedincem a vesnickou pospolitostí. Je uměleckým vtělením dalšího využití literarizace folkloru, neboť folklor může v literatuře sloužit k prozkoumání vztahů mezi komunitou a individuální identitou, často skrze příběhy a postavy, které odrážejí hodnoty a víru společnosti.

Hlavní postavou byl děd Milan, který měl syna Stojana. Jakožto jeho jediný syn nemusel jít na vojnu. Bohužel se Stojan jako jediný postavil proti starostovu jednání a svým názorem si stál. To ho stálo svobodného života, a tak přece jen na vojnu musel. Ačkoli ho zprvu ostatní vesničané podporovali a měli stejný názor, nikdo se ho ze strachu ze starostova vlivu nezastal. Po příchodu hejtmana, který měl spor vyřešit, se všichni lidé jako by vypařili. Tím, že chtěl proti starostovi bojovat, způsobil ve vsi neklid. Nakonec byli rádi, že Stojan musel na vojnu a ve vsi nastal klid.

Tato idyla je o morálních zásadách člověka, který bojoval za spravedlnost, i když neměl žádného zastánce. Stál si za svými hodnotami a toužil po spravedlnosti, ačkoli mu hrozila vojna a ostatní se proti němu otočili. V podstatě se dostal na okraj společnosti. Jediné, co ho mrzelo, byl jeho starý otec, který zůstal doma na vše sám. Příběh poukazuje na sociální nespravedlnost, kdy má starosta díky svému postavení výhodu respektu nebo spíše strachu od vesničanů. Dalším důležitým prvkem je vztah otce se synem. Stojanův otec je jediný člověk, který ho s vesnicí spojuje. Otec se ho snažil napomenout, srovnat, aby nebyl tak tvrdohlavý, a přimět ho k chování, které by mu tolik neuškodilo, a nemusel tak na vojnu. To se mu bohužel nepovedlo a Stojan odešel se zvláštním pocitem osamocení.

Vztah člověka ke společnosti můžeme vnímat také v idyle *Guslarova matka* (*Гусларева майка*), která vyšla v českém překladu v roce 1947.

Výraznou postavou byla Gena, stará žena, matka několika dětí, které mají již své rodiny. Ovšem je stále velmi vážená. I přesto, že má velikou rodinu, je sama. Její nejmladší syn Neno místo toho, aby si našel nevěstu, odešel do světa se svými houslemi. Jako společníci jí její rodina vybrala nejstarší vnučku, aby nebyla sama a měl jí kdo pomáhat. Babička Gena, ačkoli respektovaná, moudrá žena, cítila se osamocena. Celou dobu jí chyběl její nejmladší syn.

Neno si nechal při své cestě domů vyvěstit svůj osud od cikánky. Ta mu pověděla, že je na světě proto, aby rozdával radost, ale jeho nikdo jiný nerozveselí. Při choru kolem něj všichni křepčili, všude byl vítán, lidé ho měli rádi. Jenže jak tomu osud chtěl, on si nikoho k sobě, kdo by ho rozveselil, nenašel.

Neno sám rozdával radost, lidé se díky němu veselili, ovšem sám nebyl šťastný. Neusadil se, protože mu žádná dívka nebyla dost dobrá. Složil píseň, která vystihovala jeho život:

⁴ Český překlad Jiřího Černého a Marcela Černého jsem měla k dispozici v rukopise (Todorov 2024a).

*Guslar si domova nehledí,
guslar svých rodných neživí,
guslar se jen vyptává,
kde jsou krásné dívky
a silná, bystrá rakije.* (Todorov 1947: 714)

Nesmířil se se všedním životem vesničanů, proto odjel do světa. Znamenalo to pro něj svobodu. Nelze než souhlasit s postřehem S. Vilinského: „Zdá se jim, že odloučenost od společnosti lidské je podmínkou splnění jejich touhy po svobodě. Ne styk s lidmi, nýbrž jenom samota může vytvořit svobodný život.“ (Vilinskij 1933: 46).

Zároveň se v idyle setkáváme se zachycením venkovského života a s tradičním postavením ženy – matky v bulharské společnosti, starost o rodinu, domov, hospodářství a její strádání po synovi. Dalo by se říci, že byla také nešťastnicí, protože se cítila sama, přestože měla velkou rodinu.

O svobodě jedince je i následující idyla – **Tulák** (*Нечетник*). V roce 1914 vyšla v českém překladu Karla Handzela (Todorov 1914: 71–94).

Stejně jako mladý Neno je hlavní hrdina v blízkosti společnosti spoután a teprve útekem do světa se stává svobodný a volný.

Bojko, mladý muž, se nikdy nechtěl usadit. Toulal se světem, doma se zdržel maximálně dva dny. Po smrti jeho otce mu bylo doma ještě hůř. Potom, co si jeho bratři a jejich ženy rozebrali vše, co jeho rodiče celý život shromažďovali, jeho nejstaršího bratra, který se stal pánem domu, rozčílilo a spustil na Bojka, který byl zrovna blízko něj. Odesl tak nahromaděnou zlobu svého bratra. Velmi ho to zasáhlo a dalšího dne byl pryč.

Při jeho toulkách se dostal do vesnice Strumen, kde potkal Kojku. Krásnou dívku, která ho zaujala. Bojko byl ten, který přinášel svým hraním lidem radost. Když uslyšeli jeho písňalu, radovali se. Od té doby, co doprovodil Kojku po zábavě domů, dívali se na ni úsečně. Kojčin otec pozval mladého Bojka, aby u nich zůstal a pomohl jim s polem. To chlapec přijal. Jenže u té dřiny nevydržel a jednoho dne se sbalil a beze slova odešel. Tížilo ho, že odešel beze slova a rozhodl se, že se do vesnice vrátí a omluví se. Avšak nestalo se tomu a Strumen opustil.

Po čase si Bojko uvědomil, že je sám. Stále ho to do Strumenu táhlo. Rozhodl se, že pojedje za Kojkou. Po cestě potkal muže, který ho vítal a povídal mu o svatbě, která se právě ve vsi konala. Kojčině svatbě. Bojko tedy za Kojkou nedojel. Zůstal sám.

Poslední vybraná idyla **Nad kostelem** (*Над черкова*) do češtiny přeložena Marcelem Černým vypráví o nešťastné lásce kmotra a jeho kmotřenky, kterým osud nepřál.

Hlavními postavami byli Milčo a Janka, Milčova kmotřenka. Ti dva se do sebe zamilovali, ovšem lidem ani církvi se to nelíbilo, protože spolu byli spojeni. Když oba zemřeli, nenechal je kněz pohřbit vedle sebe. I takto po smrti je rozdělili. Jenže se stal zázrak. Nad Milčovým hrobem vyrostl zelený jilm a nad Jankou štíhlá osika.⁵ Ani po smrti jim církví nebylo dopřáno štěstí. Okolní náhrobky klevetí a nedají jim klidu. Představují lidi z jejich okolí. Měsíc společně s hvězdami symbolizuje církev, která na ně stále dohlíží.

A zatímco letos na jaře stromy potajmu sotva nahlížely přes střechu kostela, aby na sebe kývly, nyní jilm volně rozprostřel své větve nad střechou a osika se vyvýšila tak, jako by její vrcholky sahaly až do nebe. Mezi nimi se choulil starý vesnický kostelík. Kříže a náhrobní kameny, které vedle něj pokojně dřímaly, na sebe pohlédly: co je nenechali učinit zaživa, to

⁵ V originále nad Milčem vyroste *бряст*, tedy *jilm* (zastarale *břest*) a nad Jankou *тополя*. Jelikož je slovo *topol* v bulharštině ženského rodu, využívá se v českém překladu slovo *osika*, aby strom představoval ženský princip.

ted', tihle bláznivá mladí, sami dělají, aniž by se na kohokoliv ohlíželi. (Todorov 2024b: rukopis).

S. Vilinskij ve své monografii napsal: „*Nad kostelem* patří k jeho nejlepším idylám, nýbrž byla i velmi typická pro způsob jeho tvorby. Bylo na ní jasně viděti, jak mu líčení přírody sloužilo jako dekorace pro námět idyly.“ (Vilinskij 1933: 38).

Atmosféru této idyle dodává personifikace. Tmavá noc může být chápána jako ochránkyně, která sleduje milence na zemi. Měsíc bývá často popisován jako tajemná a tichá postava, která sleduje noční krajinu. V idyle *Nad kostelem* by mohl označovat církev, která na milence dohlíží i po jejich smrti, a hvězdy jako oči, kterým nic neunikne. Tyto personifikace dodávají textu emocionální hloubku a čtenář tak může lépe pochytit atmosféru.

Využití symbolu stromů převládá v literatuře napříč různými kulturami, obdobími a žánry. Často představují témata jako život, růst, síla a spojení s přírodou. V tomto díle značí spojení dvou milujících se lidí, kteří jsou si i po své smrti stále nablízku.

Jedním z typických prvků v idylách je pro Todorova láska. V tomto textu dosahuje takové síly, až přerůstá kostel, tedy církev a její vliv, a to i po smrti. Autor byl zastáncem těchto citů jako jedním z nejsilnějších vyjádření lidských emocí.

Zároveň ve svých dílech P. J. Todorov vykresluje typické prostředí bulharské vesnice. Poukazuje na její atmosféru, strukturu a každodenní život obyvatel. Zachycuje kontrast tradičního způsobu života a svobodomyslnost hlavních postav idyl a popisuje propojení s přírodou. Na bulharském venkově se kladl důraz na význam rodinných vztahů. Velké rodiny, kde spolu žilo více generací, bylo běžné a vztahy mezi členy rodiny byly silné a hluboké. Příroda hraje klíčovou roli v životě vesničanů. Literární popisy často zahrnují krásu okolní krajiny, střídání ročních období a jejich vliv na životní cyklus vesnice. Vykreslení typické bulharské vesnice v idylách P. J. Todorova slouží nejen k zachycení konkrétního místa a času, ale také k vyjádření širších témat, jako jsou identita, tradice a proměny společnosti.

Každý z hlavních hrdinů probraných idyl je svým způsobem nešťastník (*несретник*.) Osud jim nepřál být šťastnými. Ať už šlo o mladého Nena, kterému bylo souzeno rozdávat radost druhým, avšak zůstat sám. Nebo tuláka Bojka, který si za své neštěstí mohl oproti Nenovi sám, jelikož mu až moc dlouho trvalo, než přišel na to, co ve svém životě potřebuje. Šťastnou lásku nenašli ve svém životě a ani po něm Milčo s Jankou. Jejich lásku symbolizovaly alespoň stromy, které vyrostly nad jejich náhrobky a zanechaly na ně památku. Nešťastníkem je též Stojan, který až moc toužil po spravedlnosti a stál si tolik za ní, že nepomyslel na svého otce, který po jeho odchodu na vojnu zůstane sám. Snažil se přesvědčit k boji za spravedlnost i své sousedy, bez úspěchu. Jeho odchod na vojnu je velmi smutný, protože ho kromě otce neměl kdo vyprovodit a rozloučit se s ním. Stojan však odchází beze zloby na vesničany. V každé z těchto idyl stojí hlavní hrdina nad kolektivem nebo z něj nějakým způsobem vyčnívá. Společným rysem hrdinů těchto idyl je jejich silný duch, ale zároveň i osamocení. Autor byl vnímán jako zastánce mladých snů, svobodomyslných, nezávislých hrdinů se silnou duší a vysokou morálkou, kteří bojují a jdou si za tím, co chtějí a vnímají jako správné, tedy za svobodou, láskou a štěstím.

Věční nešťastníci představují postavy, které hledají smysluplný život, přičemž ho nejsou schopni dosáhnout. Neustálé hledání a neschopnost nalezení klidu způsobuje jejich osamělost a nešťastnost. Nicméně, tyto postavy mají jednu zásadní přednost: jsou svobodomyslné, nespoutané pragmatismem vesnického života. Zachovávají si svou individualitu a nezávislost, odmítají se podříditi běžným společenským normám. Jdou proti proudu a následují vlastní cestu, i přestože čelí osamělosti a nepochopení.

Jako důvod vnitřní nespokojenosti Todorovových postav vidí Marcel Černý v podstatě lidské existence a tragice lidského osudu. Tedy věčné rozdvojení mezi záležitostmi

небесkýми (duší) a pozemskýми (tělem): „Božská jiskra v člověku ho vábí k rozletu vzhůru, ale je mu určena omezenost pozemského bytí – tak řeší Todorov romantický protiklad hmoty a ducha. Tento osudový neřešitelný protiklad přináší člověku do života věčný vnitřní neklid“ (Černý 2021: 2).

Mohli bychom si položit otázku, zda byl Petko Todorov ve svém životě taktéž nešťastníkem jako postavy v jeho idylách. Byl úspěšný ve svém profesním životě, ovšem v tom osobním musel projít těžkými utrpeními. Jeho sestra zemřela mladá. Byl zatčen za zveřejnění svých názorů. Sympatizoval totiž se socialisty a psal socialisticky zabarvené povídky, také byl antiroajalistou. Dalším neštěstím v jeho životě byla tuberkulóza, se kterou se dlouho potýkal a na jejíž následky zemřel. Bohužel nezemřel ve své rodné zemi, nýbrž v cizině (Švýcarsko). Je tedy možné, že se jeho neštěstí zrcadlilo právě v hrdinech jeho idyl.

Seznam použité literatury:

Černý 2021: Marcel, Č. *Petko Jurdanov Todorov (1879–1916)* [rukopis přednášky]. Praha, 2021, 8 s.

Nováková 1978: Nováková, L. Todorov, Petko Jurdanov. In: Dorovský, I. (ed.). *Slovník spisovatelů: Bulharsko*. Praha: Odeon, 1978, 434–435.

Todorov 1914: Todorov, P. J. Tulák [Несретник]. Přel. K. Handzel. // 1000 nejkrásnějších novel světových spisovatelů. Sv. 55. Praha 1914, 71–94.

Todorov 1947: Todorov, P. J. Guslarova matka [Гусларева майка]. Přel. Olga Bakardžieva-Baxová. // *Rudé právo* 28, 1947, č. 239, 3, 12. 10.; též *Svobodná země* 5, 1949, č. 45, 714, 6. 11.

Todorov 2024a: Todorov, P. J. *Samorost* [Нехранимайка]. Přel. Jiří Černý a Marcel Černý. [rukopis].

Todorov 2024b: Todorov, P. J. *Nad kostelem* [Над черкова]. Přel. Marcel Černý [rukopis].

Vilinskij 1933: Vilinskij, S. G. *Petko Jur. Todorov (život a dílo)*. Brno: Filosofická fakulta, 1933.

Георгиев 1963: Георгиев, Л. *Петко Ю. Тодоров*. София: Наука и изкуство, 1963.

ОСОЕ 2020: Официален сайт на община Елена: Легендите за град Елена. <<https://visit.elena.bg/legendite-za-gr-elena-2/>>. [cit. 2024-05-23].

Сивриев 2009: Сивриев, С. Модерното повествование в идилиите на Петко Тодоров. // *Литературен свят*, 2009, № 6. <<https://literaturesviate.com/?p=6865>> [cit. 2024-05-23].

Тодоров 2003: Тодоров, П. Ю. *Идилии*. София: Изд. „Захарий Стоянов“, 2003. Също онлайн: <<https://chitanka.info/book/399-sybrani-sychinenija>>.

Черни 2014: Черни, М. Петко Юрданов Тодоров и Чехия. // Пенчев, Б., Истаткова-Иванова, А. (съст.). *Трети международен конгрес по българистика, 23–26 май 2013 г.* Секция „Българска литература“. Подсекция „Българската литература в европейски и световен контекст“. Том 18. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, 13–34.

Янев 2015: Янев, К. Модерната идилия на Петко Тодоров. // *Littera et Lingua*. Електронно списание за хуманитаристика, 2015, т. 12, № 1–2. <<https://naum.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/2015/12/1-2/kjanev>> [cit. 2024-05-23].